

Trefniadau Gwrth-Dwyll

Cyngor Sir Penfro

Ebrill 2026

Rydym wedi paratoi'r adroddiad hwn o dan y dyletswyddau a gynhwysir yn Adran 17 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2025

Cewch aildefnyddio'r cyhoeddiad hwn (heb gynnwys logos ac eithrio fel rhan annatod o'r ddogfen) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng.

Os ydych yn ei aildefnyddio, rhaid i'ch aildefnydd fod yn gywir ac ni ddylai fod mewn cyd-destun sy'n gamarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint Archwilydd Cyffredinol Cymru ac mae'n rhaid i chi roi teitl y cyhoeddiad hwn. Lle'r ydym wedi nodi unrhyw ddeunydd hawlfraint trydydd parti, bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw cyn ei aildefnyddio.

Os oes angen cymorth arnoch gyda'r ddogfen hon

Os hoffech ragor o wybodaeth, neu os oes angen unrhyw un o'n cyhoeddiadau arnoch mewn fformat neu iaith arall:

- Ffoniwch ni ar 029 2032 0500
- e-bostiwch ni: post@archwilio.cymru

Cewch ddefnyddio'r Gymraeg neu'r Saesneg pan fyddwch yn cysylltu â ni – byddwn yn ymateb yn yr iaith yr ydych yn ei defnyddio.

Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

Mae Archwilio Cymru yn dilyn y safonau archwilio perfformiad rhyngwladol a gyhoeddwyd gan

Sefydliad Rhyngwladol y Goruchaf Sefydliadau Archwilio (INTOSAI).

Cynnwys

Cipolwg archwilio	4
Ein canfyddiadau	6
Argymhellion	10
Atodiadau	11
1 Ynglŷn â'n gwaith	12
2 Amdanom ni	14

Ciplun archwiliad

Yr hyn yr edrychwyd arno

1 Yn 2020 gwnaeth Archwilydd Cyffredinol Cymru yn ei adroddiad, 'Gwella ein Perfformiad' - Mynd i'r Afael â Thwyll yng Nghymru, 15 o argymhellion i wella'r ffordd y mae sector cyhoeddus Cymru yn mynd i'r afael â thwyll. Edrychodd yr archwiliad cyfredol hwn ar drefniadau'r Cyngor i atal a chanfod twyll, gan ystyried yr argymhellion blaenorol hynny. Edrychodd yr archwiliad ar:

- arweinyddiaeth a diwylliant;
- rheoli a rheoli risg;
- polisïau a hyfforddiant;
- gallu ac arbenigedd;
- offer a data;
- cydweithredu; a
- llywodraethu.

Pam mae hyn yn bwysig

- 2 Mae'r risg o dwyll yn fygythiad cynyddol gyffredin i bron pob rhan o fywyd bob dydd. Mae'r risg o dwyll yn gyffredin ar draws pob agwedd ar y sector cyhoeddus. Mae'r Swyddfa Archwilio Genedlaethol yn ei hadroddiad 2024 An Overview of the impact of fraud and error yn tynnu sylw at amcangyfrif Awdurdod Twyll y Sector Cyhoeddus (PSFA) bod twyll a gwall wedi costio £55 biliwn i £81 biliwn i drethdalwr y DU yn 2023-24. Mae hyn yn awgrymu y gallai colledion trwy dwyll fod yn sylweddol i bob cyngor.
- 3 Mae trefniadau gwrth-dwyll cryf yn helpu'r Cyngor i ddiogelu ei gronfeydd a chynnal hyder y cyhoedd yn ei reoli adnoddau. Mae hefyd yn helpu i ddangos bod y Cyngor yn atebol ac yn ddibynadwy.

Yr hyn rydyn ni wedi'i ddarganfod

- 4 Mae gan y Cyngor drefniadau da i atal a chanfod twyll gyda dull dim goddefgarwch clir. Mae gan y Cyngor drefniadau ar waith i nodi risgiau twyll a fframwaith i ddiffinio ei ymateb ymchwiliol i amheuon. Mae swyddogion cymwys priodol yn cwblhau gwaith gwrth-dwyll.

Yr hyn rydyn ni'n ei argymhell

- 5 Fe wnaethom ddod o hyd i rai cyfleoedd i gryfhau trefniadau gwrth-dwyll y Cyngor ymhellach, ac rydym wedi gwneud tri argymhelliad. Y rhain yw:
 - cryfhau proses y Cyngor ar gyfer datblygu ei asesiad risg twyll;
 - cryfhau'r trefniadau presennol i sicrhau cyfranogiad ei swyddogion gwrth-dwyll pan fydd y Cyngor yn cyflwyno polisiau newydd neu'n newid systemau; a
 - ffurfioli trefniadau presennol i nodi'n glir ddull y Cyngor o roi cyhoeddusrwydd i achosion o dwyll profedig.

Ein canfyddiadau

Arweinyddiaeth a diwylliant

- 6 Mae Uwch Dîm Arweinyddiaeth y Cyngor (SLT) yn darparu arweinyddiaeth glir ar bwysigrwydd gwrth-dwylo. Mae Datganiad a Strategaeth Polisi Gwrth-dwylo, Llygredd a Llwgrwobrwyo'r Cyngor yn gwneud datganiad clir o ddim goddefgarwch tuag at dwyllo. Mae hyn yn dangos ymrwymiad i'r gwaith gwrth-dwyll a wneir gan Archwilio Mewnol. Mae twyll hefyd yn un o risgiau corfforaethol y Cyngor ar ei gofrestr risg, sy'n cael ei ystyried bob tri mis gan SLT a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (GAC).
- 7 Mae cyfrifoldebau am wrth-dwyll wedi'u nodi'n glir. Mae Cyfarwyddwr Adnoddau'r Cyngor yn gyfrifol am weithredu mesurau priodol i atal a chanfod twyll, gyda chefnogaeth Archwilio Mewnol. Mae'r strwythur hwn yn dangos bod atal twyll yn cael ei gefnogi'n gorfforaethol.

Fframwaith rheoli a rheoli risg

- 8 Mae'r Cyngor yn dangos dealltwriaeth dda o risgiau twyll. Fodd bynnag, gellid cryfhau ei drefniadau trwy ymgysylltu'n uniongyrchol â rheolwyr gwasanaeth, sydd ar hyn o bryd â chyfranogiad cyfyngedig mewn asesu risgiau twyll. Dylai hyn gefnogi cudd-wybodaeth leol yn well a gwneud asesiad risg twyll y Cyngor yn fwy cynhwysfawr. Mae hyn yn bwysig oherwydd gall gefnogi'n well nodi'r Cyngor o risgiau twyll a lliniaru o fewn y cynllun gwaith ataliol gwrth-dwylo.

- 9 Nid yw'r Cyngor yn sicrhau bod Archwilio Mewnol bob amser yn cael ei gyflogi i asesu prosiectau a pholisïau newydd ar gyfer risgiau twyll posibl. Ar hyn o bryd mae'r Cyngor yn dibynnu ar berthynas waith dda rhwng Archwilio Mewnol a'i feysydd gwasanaeth, ond nid yw hyn yn sicrhau y bydd Archwilio Mewnol bob amser yn cael ei ymgynghori. Heb drefniadau ffurfiol i sicrhau bod Archwilio Mewnol yn ymwneud â pholisïau a gweithdrefnau newydd neu sy'n newid, mae risg na fydd gwendidau twyll mewn prosiectau a pholisïau newydd yn cael eu hystyried na'u nodi.

Polisïau a hyfforddiant

- 10 Mae gan y Cyngor Ddatganiad a Strategaeth Polisi Gwrth-dwylo, Llygredd a Llwgrwobrwyo. Mae'r Strategaeth hon yn amlinellu ei threfniadau ar gyfer nodi, rheoli ac ymateb i risgiau twyll. Mae'r Strategaeth hon yn cael ei chroesgyfeirio â strategaethau cysylltiedig eraill, yn enwedig ei Chodau Ymddygiad, Chwythu'r Chwiban, Polisi Gwrth-Wyngalchu Arian a Gweithdrefn Adnabod Eich Cwsmeriaid a Diwydrwydd Dyladwy.
- 11 Mae gan y Cyngor drefniadau i nodi, ymateb i, a rheoli risg twyll. Mae'r rhain wedi'u nodi'n glir yn ei Gynllun Ymateb i Dwylo. Mae'r Cyngor hefyd yn cadw cofnod o'i ymchwiliadau twyll sy'n cynnwys y broses ymchwilio a ddilynwyd a'r canlyniadau dilynol. Gallai'r Cyngor gryfhau ei drefniadau yn y maes hwn ymhellach drwy ddarparu sicrwydd cymesur yn ei adroddiadau ei fod wedi cydymffurfio â'i brosesau ei hun wrth gynnal ymchwiliadau twyll.
- 12 Mae gan y Cyngor drefniadau priodol i sicrhau bod staff a chynghorwyr yn derbyn hyfforddiant ymwybyddiaeth o dwyll sy'n briodol i'w rôl. Mae'r Cyngor yn darparu hyfforddiant ymwybyddiaeth twyll gorfodol trwy fodiwl e-ddysgu ar gyfer yr holl staff ar raglen dreigl. Mae'r modiwl hyfforddi wedi'i adolygu i sicrhau ei fod yn parhau i fod yn gyfredol. Mae hyn yn helpu i gynyddu effeithiolrwydd sefydliadol wrth atal, canfod ac ymateb i dwyllo.

- 13 Mae'r Cyngor yn cyhoeddi achosion o dwyll a ganfuwyd sy'n arwain at euogfarn droseddol. Fodd bynnag, nid yw wedi nodi ei ddull o gyhoeddi achosion o dwyll profedig arall. Mae yna rybudd dealladwy gan uwch swyddogion i gyhoeddi manylion rhai achosion twyll heb euogfarn droseddol. Gall absenoldeb dull cytunedig gyfyngu ar atal ac ymwybyddiaeth y cyhoedd o lwyddiant y Cyngor wrth ganfod twyll.
- 14 Mae gan y Cyngor ymagwedd glir a chymesur at reoli'r risg o dwyll wrth gyflogi staff a chontractwyr newydd. Cyn caniatáu i weithwyr newydd ddechrau gwaith, mae'r Cyngor yn cwblhau cyfres o wiriadau cyn cyflogaeth sy'n cwmpasu gwirio hunaniaeth, dogfennaeth hawl i waith a geirdaon. Yn ogystal, mae'r Cyngor hefyd yn defnyddio gwasanaeth tanysgrifio i berfformio gwiriadau ychwanegol sy'n canolbwyntio ar dwyll cyn i weithwyr a chontractwyr newydd ddechrau gwaith.

Capasiti ac arbenigedd

- 15 Mae'r Cyngor yn glir ar gyfrifoldebau swyddogion ar gyfer gwrth-dwyll. Mae ganddo swyddogion arbenigol cymwys a phrofiadol i ymgymryd â gwaith gwrth-dwyll. Mae'r Cyngor hefyd yn defnyddio cymorth arbenigol ychwanegol pan fo angen.
- 16 Mae Cynllun Archwilio Mewnol Treigl y Cyngor yn nodi'n glir ei waith gwrth-dwyll ataliol arfaethedig. Mae'r Cynllun yn cael ei gyflwyno gan Wasanaeth Archwilio Mewnol y Cyngor ac adroddir ar y cynnydd i GAC. Mae'r Cynllun ei hun a'r diweddariadau rheolaidd ar gynnydd yn bwysig i sicrhau'r GAC bod gwaith ataliol gwrth-dwyll wedi'i gynllunio yn cael ei gwblhau.
- 17 Mae tîm Archwilio Mewnol y Cyngor yn ceisio nodi gwersi ar ôl twyll a ddysgwyd yn eu hymchwiliadau twyll. Mae hyn i helpu i leihau'r risg o dwyll dro ar ôl tro a nodi cyfleoedd ar gyfer gwella.

Offer, data a chydweithredu

- 18 Mae strategaeth gwrth-dwyll y Cyngor yn cynnwys cydweithio drwy drefniadau ffurfiol gyda Cyllid a Thollau Ei Mawrhydi (CThEM) a'r Adran Gwaith a Phensiynau (DWP). Mae hefyd yn cynnwys cyfranogiad mewn grwpiau cenedlaethol gyda ffocws gwrth-dwyll a chytundebau rhannu gwybodaeth gyda chyrff allanol.
- 19 Mae'r Cyngor yn defnyddio offer paru data ac yn cymryd rhan yn y Fenter Twyll Genedlaethol (NFI) i ganfod twyll a gwall. Mae'r NFI yn ymarfer paru data ledled y DU sy'n cael ei redeg gan Swyddfa'r Cabinet sy'n coladu gwybodaeth gan gynghorau a chyrff cyhoeddus eraill i nodi anghysondebau a allai fod yn arwydd o dwyllo. Mae'r NFI yn bwysig oherwydd ei fod yn helpu'r Cyngor i adfer ac atal colledion trwy nodi hawliadau a thaliadau twyllodrus. Mae'r gwaith hwn yn diogelu arian cyhoeddus, yn cryfhau ymddiriedaeth mewn gwasanaethau cyhoeddus ac yn helpu i sicrhau tegwch ar draws y sector cyhoeddus.
- 20 Mae'r Cyngor yn defnyddio ei gronfa ddata twyll i gyfrifo colledion posibl o weithgarwch twyll. Fodd bynnag, nid yw'r Cyngor yn defnyddio fframweithiau fel yr NFI a'r Swyddfa Archwilio Genedlaethol i feintoli colledion bob amser yn gyson â sefydliadau eraill. Mae cyfle i'r Cyngor gryfhau ei drefniadau ar gyfer sut mae'n meintoli ei golledion er mwyn gwella cysondeb.

Llywodraethu

- 21 Mae goruchwyliaeth briodol o weithgarwch gwrth-dwyll o fewn y Cyngor. Bob tri mis mae'r GAC yn derbyn diweddariadau ar gyflawni'r Cynllun Archwilio Mewnol Treigl ar gyfer gwaith ataliol gwrth-dwyll. Mae'n cynnwys gwybodaeth am atgyfeiriadau twyll, ymchwiliadau, a chanlyniadau NFI. Mae GAC hefyd yn derbyn hyfforddiant gwrth-dwyll ac yn cyfrannu at broses hunanwerthuso NFI. Mae'r ymgysylltiad hwn yn galluogi'r GAC i adolygu effeithiolrwydd trefniadau gwrth-dwyll y Cyngor. Mae hefyd yn galluogi'r GAC i hyrwyddo safiad dim goddefgarwch y Cyngor ar dwyll ymhellach.

Argymhellion

A1 Er mwyn sicrhau bod yr asesiad risg twyll yn gynhwysfawr, dylai'r Cyngor gryfhau'r broses ar gyfer ei ddatblygu drwy sicrhau bod ymgysylltiad llawn â'r holl feysydd gwasanaeth (**paragraff 8**).

A2 Er mwyn sicrhau bod risg twyll yn cael ei asesu a'i ymdrin yn gyson, dylai'r Cyngor ffurfioli ei drefniant i sicrhau bod ei swyddogion gwrth-dwyll yn cynnwys wrth gyflwyno neu newid polisiau a systemau (**paragraff 9**).

A3 Dylai'r Cyngortrefniadau presennol i wneud y mwyaf o atal twyll drwy nodi'n glir ddull y Cyngor o roi cyhoeddusrwydd i achosion o dwyll profedig (**paragraff 13**).

Atodiadau

1 Ynglŷn â'n gwaith

Cwmpas yr archwiliad

Fe wnaethom archwilio trefniadau gwrth-dwyll y Cyngor. Roedd hyn yn cynnwys archwilio polisiau, gweithdrefnau ac arferion gweithredol.

Cynhaliwyd y gwaith maes rhwng Awst a Hydref 2025.

Cwestiynau a meini prawf archwilio

Cwestiynau

Roedd y cwestiynau yn cwmpasu meysydd allweddol gan gynnwys:

- arweinyddiaeth a diwylliant;
- fframwaith rheoli a rheoli risg;
- polisiau a hyfforddiant;
- gallu ac arbenigedd;
- offer a data;
- cydweithredu; a
- llywodraethu.

Meini Prawf

Fe wnaethom seilio ein hasesiad ar safonau cydnabyddedig a chanllawiau statudol, gan gynnwys:

- argymhellion o fewn adroddiad 'Gwella ein Perfformiad' - Mynd i'r Afael â Thwyll yng Nghymru fel sail ar gyfer trefniadau priodol i wrthsefyll twyll;
- adolygiadau lleol blaenorol Archwilio Cymru i wrthsefyll twyll; ac
- myfyrio ar yr egwyddorion yn adroddiad Trefniadau Atal Twyll yn y Sector Cyhoeddus yng Nghymru Archwilio Cymru, yn enwedig elfennau allweddol diwylliant gwrth-dwyll effeithiol.

Dulliau

Fe wnaethom ddefnyddio dau ddull i gasglu tystiolaeth:

- **Adolygiad o'r ddogfennau** – Fe wnaethom archwilio dogfennau mewnol, gan gynnwys strategaeth a phrotocol y Cyngor ar wrthsefyll twyll, polisiau, canllawiau, adroddiadau perfformiad, a dogfennaeth Archwilio Mewnol. Mae'r rhain wedi ein helpu i ddeall trefniadau llywodraethu'r Cyngor, ei weithrediadau a'i gydymffurfiaeth.
- **Cyfweliadau** – Cynhaliwyd cyfweliadau strwythuredig gyda staff a chynghorwyr sy'n ymwneud â goruchwyllo a rheoli trefniadau gwrth-dwylo, gan gynnwys uwch swyddogion. Mae'r trafodaethau hyn wedi ein helpu i ddeall sut mae polisiau a gweithdrefnau yn gweithio yn ymarferol.

2 Amdanom ni

Mae Archwilydd Cyffredinol Cymru yn annibynnol ar Lywodraeth Cymru a'r Senedd. Swyddogaeth yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilio ac adrodd cyfrifon Llywodraeth Cymru, y GIG yng Nghymru a chyrrff cyhoeddus cysylltiedig eraill, ynghyd â chyfrifon cynghorau a chyrrff llywodraeth lleol eraill. Mae'r Archwilydd Cyffredinol hefyd yn adrodd defnydd y sefydliadau hyn o adnoddau ac yn awgrymu ffyrdd y gallant wella.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn cyflawni ei waith â chymorth staff ac adnoddau eraill gan Swyddfa Archwilio Cymru, sef corff a sefydlwyd i gefnogi, cynghori a monitro gwaith yr Archwilydd Cyffredinol.

Archwilio Cymru yw term ambarél Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru. Mae'r rhain yn endidau cyfreithiol ar wahân ac mae ganddynt swyddogaethau gwahanol a amlinellir uchod. Nid yw Archwilio Cymru ei hun yn endid cyfreithiol..

Archwilio Cymru

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.